

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Кафедра філософії та культурології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан філологічного факультету

~~проф. Борис БУНЧУК~~

«12» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ЕТИКА ТА ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ
вибіркова

Освітньо-наукова програма: Філософія

Спеціальність: 033 Філософія

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий) доктор філософії

Факультет, на якому здійснюється підготовка фахівців: філологічний

Мова навчання: українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Етика та загальнолюдські цінності» складена відповідно до освітньо-наукової програми «Філософія» (спеціальність 033 «Філософія»), затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 6 від 29 червня 2023 року)

Розробник та викладач: *Рупташ Ольга Василівна*, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП та затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри _____ Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради
філологічного факультету _____ Алла АНТОФІЙЧУК

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

В основу навчального курсу "Етика та загальнолюдські цінності" покладено матеріали університетських модулів з питань доброчесності й етики, які розробило УНЗ ООН у рамках ініціативи E4J (<https://www.unodc.org/e4j/en/tertiary/integrity-ethics.html>).

Модулі розкривають основні теми етики, загальнолюдських цінностей і доброчесного життя. Торкаються різноманітності й плюралізму, поведінкової етики, гендерних аспектів тощо. Навчальний матеріал ґрунтується на глобальних даних, що дозволяє сформуванню широкого погляду і водночас враховувати різні соціокультурні контексти застосування етичних принципів. Курс також враховує Цілі сталого розвитку (ЦСР), спрямовані на розв'язання глобальних проблем людства.

2. Мета навчальної дисципліни – розвиток у здобувачів вищої освіти навичок етичного мислення та здійснення у повсякденному житті та професійній діяльності ефективних і водночас етичних дій, орієнтованих на загальнолюдські цінності. Запропонований підхід, заснований на інноваційних навчальних матеріалах і методах, підвищує прихильність учасників освітнього процесу до застосування й поширення етичних принципів і норм у житті, професійній діяльності та в суспільстві. Студенти дізнаються «не тільки про те, що робити правильно, а й про те, як вчиняти правильно».

3. Пререквізити. Ефективність засвоєння курсу може бути вищою, якщо здобувач вищої освіти попередньо вивчав такі навчальні дисципліни: «Філософія», «Логіка та критичне мислення», «Етика. Наука. Соціум», «Сучасна філософія: аксіологічні, методологічні та соціальні аспекти».

4. Принципи навчання:

1. Важливість попередніх знань і досвіду: ефективний спосіб дізнатися про щось нове полягає у випробуванні нових знань на тлі вже відомого.

2. Різноманітна та активна участь: аби студенти отримали глибоке розуміння нових знань, навичок або цінностей, необхідно активно використовувати їх.

3. Завдання з перенесення: найкращий спосіб перенести нові знання з контексту аудиторії за її межі полягає у пов'язанні цих знань із контекстами, з якими студенти стикаються у своєму повсякденному житті.

4. Соціальна природа навчання: хоча в навчальному процесі важлива самостійна робота, творення нових ідей і формування знань набувають найбільшої ефективності тоді, коли студенти поєднують самостійне навчання з можливостями для обговорення та співпраці один з одним.

5. Самопізнання: що краще студенти розуміють свої можливості в контексті навчання, то ефективніше вони можуть контролювати та поліпшувати процес свого навчання з кожного предмета. Важливо шукати способи, наскільки це можливо, студентам визначити, що саме вони розуміють або не розуміють або в чому їхні сильні та слабкі сторони.

6. Основні етичні правила поведінки в аудиторії розробляються студентами спільно з викладачем.

5. Результати навчання.

Вивчення навчальної дисципліни сприяє формуванню таких компетентностей і ПРН:

ЗК3. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК5. Здатність розв'язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК7. Здатність аналізувати закономірності взаємодоповнюваності практично-ціннісних і теоретичних форм світогляду й соціального пізнання і на цій основі

надавати експертні рекомендації щодо гуманізації та толерантизації різних соціально-культурних сфер.

СК8. Здатність на основі філософсько-ціннісної рефлексії моделювати та популяризувати в соціумі теоретико-методологічні платформи взаємодії гуманістичних ідей і практик носіїв альтернативних світоглядних і культурних традицій, об'єднаних досвідом співжиття та співпраці.

РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

РН 10. Формулювати експертні рекомендації щодо ідейно-світоглядних, морально-ціннісних, комунікативно-практичних інструментів гуманізації й толерантизації пізнавального процесу і соціокультурних практик.

В результаті опанування курсу студент буде:

- розуміти та вміти надавати визначення поняттям: цінність, етика, доброчесність, утилітаризм, деонтологія, етика чеснот, різноманітність, толерантність, плюралізм, ідентичність, інтерсекційність, основні гендерні поняття, гендернозумовлена дискримінація, сексизм, етика турботи;
- описувати три основні теоретичні підходи до питань доброчесності та етики;
- визначати етичні дилеми та вміти застосовувати різні теоретичні підходи для їхнього розв'язання;
- розуміти, як можна розкрити загальнолюдські цінності різними способами, включно з науковими й історичними дослідженнями або публічними дебатами й обговореннями («діалектичним методом»);
- розуміти ідею морального релятивізму та ті виклики, які він ставить перед загальнолюдськими цінностями;
- усвідомлювати цінність культур, ідентичностей, історій та поглядів, відмінних від власних;
- мати базове розуміння більш складних аспектів різноманітності, як-от інтерсекційність, ідентичність і субкультури;
- брати участь у прийнятті етичних рішень й розв'язувати етичні дилеми, застосовуючи набуті знання в новому (позааудиторному) контексті (у повсякденному житті, у своїй кар'єрі та за її межами);
- формулювати етичні правила та кодекси;
- керуватися етичними принципами і загально людськими цінностями у своїй поведінці;
- розуміти механізми, які змушують нас діяти неетично, і визначити їхній вплив на наше життя, їх позитивну і негативну роль;
- розуміти взаємозв'язок між прийняттям відповідальності й етичністю, а також як це застосувати до власного життя, розуміючи неізолюваний характер етичного вибору, який насправді є частиною соціальної взаємодії (тому думки та дії інших мають значення);
- виявляти етичні ризики в повсякденному житті, у суспільстві й організаціях, які можуть призвести до неетичного вибору (скажімо, структури, що розмивають відповідальність, або групи, які колективно дестигматизують неетичну поведінку);
- використовувати знання про поведінку для створення середовища, що заохочує до більш етичної поведінки;
- розуміти феміністські рухи та феміністську етику з огляду на їх історичний контекст;

- застосовувати теорію етики турботи для розв'язання проблем і запобігання гендернозумовленій дискримінації;
- чітко розмежовувати особисту, теоретичну та професійну етику, мислити критично щодо етичних проблем, які виникають безпосередньо під час будівництва кар'єри, і застосовувати особисту, теоретичну та професійну етику для ретельного обмірковування моральних рішень у рамках професії;
- розуміти роль професійних етичних кодексів, різницю між кодексами прагнень і дисциплінарними етичними кодексами;
- знаходити, класифікувати й аналізувати інформацію з різних джерел; встановлювати зв'язок між окремими твердженнями в загальній системі поглядів і переконань; розпізнавати типові помилки в аргументації;
- аргументувати власну етичну позицію у розв'язанні світоглядних, наукових, професійних і життєвих проблем, спираючись на етичні й філософські теорії.

[Див.: Освіта заради справедливості. Серія університетських модулів: Доброчесність та етика. С.30-36, 39-40].

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин			Вид підсумково-ого контролю
			кредитів	годин	Лекції	практичні	самостійна робота й індивідуальні завдання	
Денна	1	2	3	90	15	15	60	Залік

5.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
л		пр/с	с.р.	л		пр/с	с.р.	
Теми лекцій	Змістовий модуль 1. Цінності, етика і доброчесність							
Тема 1. Доброчесність, етика та загальнолюдські цінності	11	2	2	7				
Тема 2. Етика та суспільство	11	2	2	7				
Тема 3. Етика, різноманітність і плюралізм	11	2	2	7				

Тема 4. Виклики життя за етичними нормами	11	2	2	7				
Разом за ЗМ1	44	8	8	28				
Змістовий модуль 2. Етичні дії та доброчесна поведінка								
Тема 5. Стратегії вчинення етичних дій	11	2	2	7				
Тема 6. Поведінкова етика	11	2	2	7				
Тема 7. Гендерні аспекти етики	11	2	2	7				
Тема 8. Доброчесність і професійна етика	13	1	1	11				
Разом за ЗМ 2	46	7	7	32				
Разом годин	90	15	15	60				

5.3. Тематика занять з переліком питань

Тема 1. Доброчесність, етика та загальнолюдські цінності

Концептуальний аналіз доброчесності та етики
Вступ до етичних теорій та основних етичних філософів
Обговорення етичних дилем у малих групах
Загальнолюдські цінності: визначення
Загальна декларація прав людини (ЗДПЛ)
Впровадження універсальних цінностей
Загальна декларація людських цінностей

Тема 2. Етика та суспільство

Поняття суспільства, спільноти, громади
Важливість етики для суспільства:

Чи потрібна суспільству етика?

Чи можемо ми уявити собі суспільство без етики?

Вправи «Чим я зобов'язана/ий суспільству?», «Сьогоднішні новини»

Значення етики та етичної освіти в повсякденному житті

Походження та призначення етичних стандартів

Дискусія та підбиття підсумків

Тема 3. Етика, різноманітність і плюралізм

Подорож ДНК (перегляд відео)

Визначення понять: різноманітність, толерантність, плюралізм

Зв'язок між поняттями: різноманітність, толерантність, плюралізм

Обговорення у малих групах: цінність культур, ідентичностей, історій та поглядів, відмінних від власних

Дискусія: моральні взірці, дії яких просувають цінності толерантності та плюралізму

Більш складні аспекти різноманітності: *інтерсекційність, ідентичність і субкультури.*

Тема 4. Виклики життя за етичними нормами

Етичне мислення та етична поведінка. Приклади викликів для життя за етичними нормами.

Механізми, які змушують нас діяти неетично. Їх вплив на наше життя.

Взаємозв'язок між прийняттям відповідальності та етичністю. Теорія та експерименти.

Застосування принципу свободи та відповідальності до власного життя.

Робота з удосконалення етичних навичок.

Тема 5. Стратегії вчинення етичних дій

Способи подолання загальних психологічних і контекстних перешкод для вчинення етичних дій.

Стратегії вчинення етичних дій, розроблені в різних секторах та сферах.

Сценарії вчинення етичних дій та формування звички до таких дій.

Емпіричне навчання, або підходи до розв'язання проблем .

Практикум «Ухвалення морально зважених рішень».

Методи обміну досвідом щодо вирішення конфліктів на робочому місці.

Тема 6. Поведінкова етика

Етичні ризики в повсякденному житті, у суспільстві й організаціях.

«Міфи» про етичну поведінку, які можуть вплинути на нашу здатність ефективно керувати нею.

Моральний вибір як динамічний процес.

Неізолюваний характер етичного вибору як частина соціальної взаємодії: поведінки (дій) інших.

Типові шаблони виправдання неетичної поведінки.

Ключові принципи формування поведінки та створення середовища, що заохочує до більш етичної поведінки.

Дизайн поведінкової політики як засіб ефективного підвищення етичності поведінки за незначних фінансових витрат.

Тема 7. Гендерні аспекти етики

Визначення термінів: гендер, гендернозумовлена дискримінація, інтерсекційність, теорія етики турботи.

Форми гендерної дискримінації. Маргіналізація за гендерною ознакою.

Сексизм у повсякденному житті, індивідуальні й колективні способи боротьби з ним.

Фемінізм та феміністська етика з огляду на історичний контекст.

Цілі сталого розвитку й культура залучення (inclusion).

Теорія етики турботи та її застосування для розв'язання проблем і запобігання гендерній дискримінації.

Моральна позиція протидії гендерній дискримінації у повсякденному житті.

Тема 8. Добročесність і професійна етика

Особиста, теоретична і професійна етика.

Можливі конфлікти між рольовою мораллю та особистою мораллю.

Чотирикорова стратегія Лубана для розв'язання питань рольової моралі.

Професійні кодекси етики або поведінки.

Робота з удосконалення теоретичних і практичних етичних навичок.

5.4. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми, зміст завдання
1.	Етика та загальнолюдські цінності. Скласти список своїх особистих цінностей і розставити за пріоритетами десять головних цінностей, а потім обговорити їх у невеликих підгрупах.
2.	Етика та загальнолюдські цінності. Записати свої міркування щодо межі особистої свободи та суспільного контролю задля безпеки на прикладі університетської спільноти. Зокрема, дати відповіді на такі питання: Чи

	<p>варто дозволяти університетам відстежувати електронну пошту студентів та облікові записи в соціальних мережах? Якщо так, то за яких обставин? Що перетинає межу між безпекою університетського містечка і вторгненням у приватне життя? Чи є університетські правила щодо електронної пошти та моніторингу соціальних мереж недостатньо визначеними? Якщо так, то як можна змінити ці правила для гарантування більшої чіткості?</p>
3.	<p>Етика та суспільство. Моделювання: створення Загальної декларації людських цінностей. Утворити групи у яких щонайменше п'ять, але не більше ніж вісім осіб, для складання декларації з 10–15 статей. Створити Загальну декларацію людських цінностей (ЗДЛЦ). За зразок варто взяти Загальну декларацію прав людини (ЗДПЛ), проте акцент має бути зроблено на цінностях, а не на правах.</p>
4.	<p>Етика та суспільство. Переглянути виступ на TED Talk про різні типи етичних питань, із якими ми стикаємось у своєму повсякденному житті. Висловити свою думку, надаючи відповіді на такі запитання: Який взаємозв'язок існує між етикою та суспільством? Яке походження наших власних етичних стандартів та етичних стандартів суспільства?</p>
5.	<p>Етика, різноманітність і плюралізм. Поміркувати над поданими нижче запитаннями, спираючись на уривок (стор. 183–190) із книги «Я – Малала», наданий для ознайомлення: 1) Чи можуть принципи різноманітності нехтувати вченнями панівних місцевих релігій, які в такому випадку здатні сприяти дискримінації щодо дівчат і жінок? 2) Що може розповісти нам про різноманітність, толерантність та плюралізм поведінка батька Малали? Запишіть свої відповіді.</p>
6.	<p>Етика, різноманітність і плюралізм. Ознайомитися з уривком (стор. 50–55) із книги «Довгий шлях до свободи» та спиратися на нього під час виконання завдання. Уривок описує перший серйозний випадок із життя Нельсона Мандели, коли він зіткнувся з етичною/расовою несправедливістю, оскільки президент його університету погрожував йому відрахуванням, якщо тільки Нельсон не знехтує побажаннями інших студентів, яких він представляв та які беруть участь у бойкоті й шкільних виборах. Підготуватися до обговорення у невеликих підгрупах питання про те, що саме ви зробили б на місці Мандели.</p>
7.	<p>Виклики життя за етичними нормами. Провести онлайн-дослідження та знайти сучасний приклад етичного лідерства серед діячів і зірок попкультури. Кожний студент повинен пояснити, чому ця особа або зірка є прикладом етичного лідерства.</p>
8.	<p>Поведінкова етика. Переглянути відео про суперечливий експеримент Стенлі Мілґрема щодо покірності. Після перегляду відео пояснити його суть і значення.</p>
9.	<p>Поведінкова етика. Переглянути коротке відео суперечливого Стенфордського тюремного експерименту, який демонструє проблему ситуаціонізму, тобто те, як зовнішні обставини здатні впливати на поведінку. Пояснити експеримент, наголошуючи на певних механізмах, які змушували охоронців та ув'язнених виконувати свої ролі.</p>
10.	<p>Гендерні аспекти етики. Знайти оголошення про вакансії на посаду, яка вас зацікавить, та використати інструмент «Гендерний декодер для оголошень про вакансії», аби перевірити формулювання обраного оголошення. Висловіть свої міркування щодо таких питань: Подумайте, як цей інструмент і етика турботи спонукають вас переписати оголошення, щоб воно стало більш нейтральним із гендерного погляду. Які слова ви</p>

	змінити? Чи є в декодері слова, які ви б поставили під сумнів або яких, на вашу думку, бракує? Поміркуйте над тим, що ви дізналися про своє упереджене використання мови.
11.	Доброчесність і професійна етика. Вправа «м'яз моралі»: розвивати навички заснованого на діях підходу до етики та доброчесності. Уявіть собі ситуацію, за якої ви працюєте у компанії, яка бере участь у відкритому тендері на великий контракт з іноземним урядом. Для отримання контракту уряд вимагає від цієї компанії сплатити в останню хвилину «плату за завершення угоди». Підготуйтеся до обговорення цієї ситуації в підгрупах та проведення дискусії.

6. МЕТОДИ, ФОРМИ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

В освітньому процесі використовуються такі **методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності**:

- вербальні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо);
- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали тощо);
- інтерактивні методи (робота в малих групах, проблемно-пошуковий метод, ситуаційний аналіз);
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни;
- робота з різними джерелами інформації: нормативно-законодавчими документами, філософськими працями, науковими статтями, літературними творами, даними та результатами експериментів, опитувальниками, відеоматеріалами, навчально-методичною літературою та інтернет-ресурсами;

а також **методи активізації та мотивації навчально-пізнавальної діяльності**.

Для викладання навчальної дисципліни можуть використовуватися **освітні технології**:

- онлайн-платформа для навчання **Moodle** надає здобувачам доступ до навчально-методичних матеріалів курсу (лекції, презентації, відео, наукові публікації, завдання, інструменти для оцінювання (тести) та форуми для обговорень);
- платформа для веб-конференцій **Google Meet** (у разі потреби) дозволяє студентам і викладачу спілкуватися дистанційно в режимі реального часу. Викладач може проводити лекції, семінари, задавати питання, обговорювати кейси та спілкуватися зі здобувачами;
- **мобільні додатки (Viber)** забезпечують швидкий зв'язок між здобувачами та викладачем;
- **(онлайн)презентації**, створені викладачем або іншими експертами з курсу. Вони включають: пояснення термінів, концепцій, приклади для кращого розуміння та засвоєння матеріалу;
- графічні інструменти та **візуалізація** (діаграми, схеми та ілюстрації) допомагають унаочнити й зробити більш доступними для розуміння та запам'ятовування історико-філософські поняття, концепції, методи тощо.

Ці технології можуть використовуватися окремо або в поєднанні.

7. Система контролю й оцінювання

7.1. Засоби оцінювання

Для поточного контролю: повідомлення на семінарах і участь в обговореннях, дискусіях під час аудиторних занять; виконання завдань (моделювання ситуацій / експериментів студентами в творчих групах, аналіз відео / текстових уривків під час групової взаємодії); студентські презентації. Усне і письмове оцінювання проектної роботи у творчих групах; есе за темами; інтерактивного заходу за тематикою курсу (рольова гра, круглий стіл, практикум).

Для контролю самостійної роботи: письмові роботи, підготовка есе / проекту.

Для підсумкового контролю: тест (Moodle) / усний залік.

№	Контрольні заходи (поточний	Обов'язкові або	Максимальний
---	-----------------------------	-----------------	--------------

п/з	контроль)	заохочувальні	відсоток за контрольний захід
1	Участь в обговореннях, дискусіях під час аудиторних занять	Обов'язково	20%
2	Виконання завдань: моделювання ситуацій / експериментів студентами в творчих групах, аналіз відео / текстових уривків під час групової взаємодії	Обов'язково	20%
3	Письмова робота / есе / проєкт (може містити кілька письмових завдань самостійної роботи у ЗМ)	Обов'язково	20%
4	Підготовка 5-хвилинної презентації та виступ в аудиторії	За бажанням, при взаємодії з викладачем	5 %
5	Проведення інтерактивного заходу за тематикою курсу (рольова гра, круглий стіл, практикум)	За бажанням, при взаємодії з викладачем	10%
6	Підсумковий контроль – усний залік / тести		40%

7.2. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критеріями успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання з НД «Етика та загальнолюдські цінності» слугує опанування компетентностями й отримані результати навчання.

Оцінка А / “Відмінно” / 90-100 балів виставляється, якщо студент/ка під час поточного та підсумкового контролів продемонстрував/ла такі знання й уміння **на високому рівні**:

- дає чіткі визначення та розуміє ключові поняття курсу та три основні теоретичні підходи до питань доброчесності та етики;
- визначає етичні дилеми та вміє застосовувати різні теоретичні підходи до їхнього розв'язання;
- може розкрити загальнолюдські цінності різними способами, враховуючи наукові й історичні дослідження або публічні дебати й обговорення;
- розуміє ідею та виклики морального релятивізму;
- усвідомлює цінність культур, ідентичностей, історій та поглядів, відмінних від власних;
- може формулювати етичні правила та кодекси, розуміє роль професійних етичних кодексів, різницю між кодексами прагнень і дисциплінарними етичними кодексами;
- знає і розуміє механізми, які змушують нас діяти неетично, і визначає їх вплив на наше життя, їх позитивну і негативну роль;
- виявляє етичні ризики в повсякденному житті, у суспільстві й організаціях, які можуть призвести до неетичного вибору;
- розуміє феміністські рухи та феміністську етику з огляду на їх історичний контекст;
- вміє чітко розмежовувати особисту, теоретичну та професійну етику і застосовувати їх для ретельного обміркування моральних рішень у рамках певних професій;
- вміє аргументувати власну етичну позицію у розв'язанні світоглядних, наукових, професійних і життєвих проблем, спираючись на етичні й філософські теорії.

Оцінка В / “Добре” / 80-89 балів виставляється, якщо студент/ка під час поточного та підсумкового контролів продемонстрував/ла такі знання й уміння **на належному рівні**:

- дає загальні визначення та розуміє ключові поняття курсу та три основні

- теоретичні підходи до питань доброчесності та етики;
- визначає етичні дилеми та може застосовувати різні теоретичні підходи до їхнього розв'язання;
- може розкрити загальнолюдські цінності різними способами;
- загалом розуміє ідею морального релятивізму;
- усвідомлює цінність культур, ідентичностей, історій та поглядів, відмінних від власних;
- може формулювати етичні правила та кодекси;
- знає деякі механізми, які змушують нас діяти неетично, виявляє етичні ризики в повсякденному житті, у суспільстві й організаціях;
- загалом розуміє феміністські рухи та феміністську етику;
- вміє розмежовувати особисту, теоретичну та професійну етику;
- вміє аргументувати власну етичну позицію, спираючись на етичні й філософські теорії.

Оцінка C / “Добре” / 70-79 балів виставляється, якщо студент/ка під час поточного та підсумкового контролів продемонстрував/ла такі знання й уміння **на належному рівні**:

- дає загальні визначення ключових понять курсу та описує три основні теоретичні підходи до питань доброчесності та етики;
- визначає етичні дилеми;
- загалом розуміє ідею морального релятивізму;
- усвідомлює цінність культур, ідентичностей, історій та поглядів, відмінних від власних;
- може формулювати етичні правила та кодекси;
- знає деякі механізми, які змушують нас діяти неетично;
- загалом розуміє феміністські рухи та феміністську етику;
- вміє розмежовувати особисту, теоретичну та професійну етику;
- вміє аргументувати власну етичну позицію.

Оцінка D / “Задовільно” / 60-69 балів виставляється, якщо студент/ка під час поточного та підсумкового контролів продемонстрував/ла такі знання й уміння **на достатньому рівні**:

- дає загальні визначення ключових понять курсу та описує основні теоретичні підходи до питань доброчесності та етики;
- загалом розуміє етичні дилеми;
- загалом усвідомлює цінність культур, ідентичностей, історій та поглядів;
- розуміє етичні правила, знає деякі механізми, які змушують нас діяти неетично;
- загалом розуміє феміністські рухи та феміністську етику;
- вміє висловлювати власну етичну позицію.

Оцінка E / “Задовільно” / 50-59 виставляється, якщо студент/ка під час поточного та підсумкового контролів продемонстрував/ла такі знання й уміння **на низькому рівні**:

- дає загальні визначення ключових понять курсу та описує основні теоретичні підходи до питань доброчесності та етики;
- загалом розуміє значення загальнолюдських цінностей та етики;
- розуміє етичні правила, знає деякі механізми, які змушують нас діяти неетично;
- загалом розуміє феміністські рухи та феміністську етику;
- вміє висловлювати власну етичну позицію.

Оцінка /FX/ “Незадовільно”/35-49/ виставляється студентці/у, яка/ий:

- не може дати загальні визначення ключових понять курсу та описати основні теоретичні підходи до питань доброчесності та етики;
- не розуміє значення загальнолюдських цінностей та етики;
- не розуміє етичні правила;
- не знає механізми, які змушують нас діяти неетично;

- не розуміє феміністські рухи та феміністську етику;
- не вміє висловлювати та аргументувати власну етичну позицію.

Оцінка /F/ “Незадовільно” -/1-34/ виставляється студенту/ці, який/а:

- не відвідував/ла аудиторних занять та не брав/ла участь у групових видах роботи, не виконував/ла завдання самостійної роботи і не володіє необхідними компетентностями та результатами вивчення НД.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне опитування, індивідуальна та самостійна робота								Кількість балів (залік)	Сума балів	
Змістовий модуль №1				Письмова робота	Змістовий модуль № 2					Письмова робота
T1	T2	T3	T4	10	T5	T6	T7	T8	10	
5	5	5	5			5	5	5		5

7.3. Питання для контролю навчальних досягнень

Дайте визначення поняттям:

цінність, етика, доброчесність, утилітаризм, деонтологія, етика чеснот, різноманітність, толерантність, плюралізм, ідентичність, інтерсекційність, стать, гендер, гендернозумовлена дискримінація, сексизм, маргіналізація, інклюзія, інклюзивне суспільство / культура / політика, етика турботи.

Назвіть і опишіть три основні теоретичні підходи до питань доброчесності та етики.

Наведіть приклад етичної дилеми та застосуйте різні теоретичні підходи для її розв’язання.

Якими способами можна розкрити сутність і значення загальнолюдських цінностей?

У чому специфіка використання наукових і історичних досліджень, публічних дебатів і обговорень («діалектичним методом») для обґрунтування етичних теорій і практики?

Як ви розумієте ідею морального релятивізму та ті виклики, які він ставить перед загальнолюдськими цінностями?

Як ви розумієте цінність культур, ідентичностей, історій та поглядів, відмінних від ваших власних? Обґрунтуйте свою відповідь.

Розкрийте значення більш складних аспектів різноманітності, як-от: інтерсекційність, ідентичність і субкультури.

Продемонструйте на прикладі ваше бажання, мотивацію та здатність брати участь у прийнятті етичних рішень й розв’язувати етичні дилеми, застосовуючи набуті знання в позааудиторному контексті (у повсякденному житті, у своїй кар’єрі та за її межами).

Охарактеризуйте мету, структуру та принципи Етичного кодексу ЧНУ.

Наведіть приклади формулювань етичних правил в Етичному кодексі ЧНУ.

Наведіть приклади керування етичними принципами і загально людськими цінностями у своїй поведінці.

Які механізми змушують нас діяти неетично? Яким є їхній вплив на наше життя, їх позитивна й негативна ролі?

Розкрийте суть і значення взаємозв’язку між прийняттям відповідальності й етичністю.

Як ці знання застосувати до власного життя, розуміючи неізолюваний характер етичного вибору, який насправді є частиною соціальної взаємодії?

Чому думки та дії інших мають значення для етичної поведінки особи?

Які етичні ризики в повсякденному житті, у суспільстві й організаціях ви знаєте?

Наведіть приклади з реального життя ризиків, які можуть призвести до неетичного вибору.

Як використовувати знання про поведінку для створення середовища, що заохочує до більш етичної поведінки?

Поясніть причини виникнення і значення феміністських рухів та феміністської етики з огляду на історичний контекст.

Поясніть та наведіть приклади, як застосовувати теорію етики турботи для розв’язання проблем і запобігання гендернозумовленій дискримінації.

Що дозволяє чітко розмежовувати особисту, теоретичну та професійну етику?

Що означає мислити критично щодо етичних проблем, які виникають безпосередньо під час будівництва кар'єри?

Наведіть приклади застосування особистої, теоретичної та професійної етики для ретельного обміркування моральних рішень у рамках професії.

Як ви розумієте роль професійних етичних кодексів?

Яка різниця існує між кодексами прагнень і дисциплінарними етичними кодексами?

Наведіть приклади висловлення й аргументації власної етичної позиції у розв'язанні світоглядних, наукових, професійних або життєвих проблем, спираючись на етичні й філософські теорії.

7.4. Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти, у системі формальної освіти) ЧНУ» https://drive.google.com/file/d/1O7Chn1UqlqjW_JjybxDr-syswxxHuGOn/view у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та / або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

7.5. Політика академічної доброчесності

Освітня діяльність (викладача і студента) під час вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на принципах співпраці та академічної доброчесності. Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу під час вивчення навчальної дисципліни регламентовано:

✓ «Етичним кодексом Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» (<https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>)

✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» (https://www.chnu.edu.ua/media/f5eleobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf).

Студенти несуть особисту відповідальність за випадки порушення відповідних норм, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше – бали, зараховані студентам за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності призводить до анулювання нарахованих за виконані попередні види роботи з НД балів.

Використання електронних додатків на основі ШІ вітається як сучасний інструмент для самоосвіти і виконання окремих завдань, які не передбачають самостійної усної чи письмової відповіді студентки/а на поставлене питання чи розв'язання тестового завдання, самостійного прочитання філософських праць, їхнього аналізу, розуміння та авторського (творчого) викладу результатів такої роботи студенткою/ом. У всіх інших випадках використання таких додатків без чіткого зазначення як і з якою метою вони використовувалися вважається порушенням норм академічної доброчесності.

8. Рекомендована література

Вознюк Н. Етика. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 300 с.

Бадью, Ален. Етика : нарис про розуміння Зла / Ален Бадью ; пер. з фр. Володимира Артюха та Андрія Рєпи. Вид. 2-е, змін. Київ : Комубук, 2019. 212, [2] с.

Балджи, Марина Дмитрівна. Етика бізнесу : навч. посіб. / М. Д. Балджи ; Одес. нац. екон. ун-т. Київ : Гуляєва В. М., 2021. 330 с.

Василевська, Тетяна Едуардівна. Етика в публічній службі = Ethics in public service : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ : НАДУ, 2018. 255 с.

Декларація принципів толерантності: затв. резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО від 16.11.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_503.

Етика (загальна і професійна) : навч. посіб. / [Т. В. Кондратюк-Антонова та ін.] ; Нац. акад. Нац. гвардії України. Київ : Талком, 2018. 203 с.

Калюжка В. С. Етика професійного і ділового спілкування : навч.-метод. посіб. / Держ. ВНЗ "Переяслав-Хмельниць. держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди". Київ : Гуляєва В. М., 2021. 227 с.

Проценко О. П. Практична філософія: професійна етика та комунікативна культура : навч. посіб. / Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т". Харків : ХАІ, 2021. 79 с.

Саватер Ф. Етика для Амадора / пер. С. Борщевський. К. : Дух і Літера, 2008. 156 с.
Blackburn, Simon (2002). Being Good. Oxford: Oxford University Press.

Bok, Sissela (1978). Lying: Moral Choice in Public and Private Life. Hassocks: The Harvester Press Limited.

Cox, Damian and others (2017). Integrity. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Edward N. Zalta, ed. Available from <https://plato.stanford.edu/archives/spr2017/entries/integrity/>
Chambers 21st Century Dictionary (1999). Edinburgh, Chambers.

Hursthouse, Rosalind and Glen Pettigrove (2016). Virtue ethics. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Edward N. Zalta, ed. Available from <https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/ethics-virtue/>

Johnson, Robert and Adam Cureton (2018). Kant's moral philosophy. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Edward N. Zalta, ed. Available from <https://plato.stanford.edu/archives/spr2018/entries/kant-moral/>

Norman, Richard (1998). The Moral Philosophers. Oxford: Oxford University Press.
Riegel, Jeffrey (2013). Confucius. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Edward N. Zalta, ed. Available from <https://plato.stanford.edu/archives/sum2013/entries/confucius/>

Robinson, Dave and Chris Garratt (1997). Ethics for Beginners. Cambridge: Icon Books.

Stewart, Noel (2009). Ethics: An Introduction to Moral Philosophy. Cambridge: Polity Press.

Visser, Wayne and others, eds. (2007). The A to Z of Corporate Social Responsibility. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.

Інформаційні ресурси

Module Series on Integrity and Ethics / United Nations | Global Resource for Anti-Corruption Education and Youth Empowerment. URL : https://grace.unodc.org/grace/academia/module-series-on-integrity-and-ethics.html?lf_id=

Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL : <http://plato.stanford.edu/>

Етика як філософська дисципліна [Презентація]. URL : https://arm.naiu.kiev.ua/books/profesiina_etyka/info/media/presentation/media_bk1.pdf

НД «Етика та загальнолюдські цінності» на платформі електронного навчання ЧНУ (Moodle). URL : <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=5734>